

KÖVETELMÉNYEK
az Alkotmányjog 1. c. tantárgyból
tárgykód: AJALK260L3
levelező tagozatos jogász hallgatók számára
2026/2027. tanév I. félév

Tárgyfelelős: Paulovics Anita egyetemi tanár
Tárgyfelelős tanszék: Alkotmányjogi Tanszék
Tantárgy oktatója: Panyi Béla, Pap Gábor, Hallók Tamás
Előtanulmányi kötelezettség: -
Egyidejű felvétel: Alkotmányjogi gyakorlat 1 (AJALK272L3)
Szemeszter: 3
Óraszám: 16 óra/félév
Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4 kr.
Fejlesztendő kompetenciák:
tudás: T1, T2, T5, T10, T11, T13, T14
képesség: K4, K5, K6, K7, K9, K10, K16, K19, K30, K31
attitűd: A2, A3, A4, A9, A10, A12, A15, A18
autonómia és felelősség: F1, F2, F5, F6

1. A tantárgy feladata és célja

A tárgy keretében a hallgatók megismerkedhetnek az alkotmány és az alkotmányjog fogalmával, az alkotmányosság kritériumaival, a jogforrási rendszer alkotmányos elveivel, a jogforrások fajaival. A stúdium keretében bemutatásra kerülnek: a szuverenitás fogalma, jellemzői, az állampolgársági jog, valamint a közvetlen és képviseleti demokrácia intézményei.

2. A tantárgy tematikus leírása

1. Az alkotmány fogalma. Az alkotmányosság fogalma. Az alkotmányjog fogalma. Az alkotmányozó hatalom. Az alkotmánymódosítás. Az alkotmányok típusai. Alkotmányjog és államjog.
2. Az alkotmány mint alaptörvény. Az alkotmány mint a jogrendszer alapja. Az alkotmány elsődlegessége.
3. Az alkotmány alapvető elvei: demokrácia, hatalommegosztás, jogállamiság. Az alkotmány értelmezése.
4. Az újabb magyar alkotmánytörténet vázlata 1945-től napjainkig. A szocialista rendszer alkotmányjogának alapintézményei. (Az alkotmány politikai jellege: a népköztársaság. A párt vezető szerepe. A hatalom egysége. Az Országgyűlés működése. Az Elnöki Tanács. A Hazafias Népfront. Az állampolgári jogok. A szocialista törvényesség. A tanácsrendszer.) Az 1988–1990-es átalakulás alkotmánytörténetének vázlata.
5. A jogforrási rendszer alkotmányos alapjai és elvei. A jogforrás fogalma, a jogforrások rendszere. A jogforrási hierarchia és a jogforrási rendszer egyéb rendező elvei.
6. A nemzetközi szerződések. Az Alkotmánybíróság határozatai, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a szokásjog és bírói jog. Az Európai Unió jogforrásai a magyar jogban.
7. A jogalkotási eljárás az alkotmányjogban. Alkotmányos követelmények a jogalkotásban. A jogszabályok érvényessége és hatálya. A jogszabályok kihirdetése, közzététele és nyilvántartása. A hivatalos lap. Elektronikus jogszabálygyűjtemények.
8. Szuverenitás az alkotmányjogban. A szuverenitás az alkotmányban, nemzeti szuverenitás, népszuverenitás, parlamenti szuverenitás. Szuverenitás és demokrácia. Az állami szuverenitás az alkotmányjogban és a nemzetközi jogban.
9. A szuverenitás terjedelme: terület és népesség. A szuverenitás megosztása az államon belül: a szövetségi állam. Állami szimbólumok (himnusz, zászló, címer).
10. Az állampolgársági jog. Az állampolgárság jogi tartalma. Az állampolgársági jog története, különösen a magyar állampolgársági jog. A magyar állampolgárság keletkezése, megszerzése és megszűnése.
11. A kettős állampolgárság és magyar állampolgárság. Az EU állampolgárainak státusa. A külföldiek, a menekültek és a hontalanok alkotmányos helyzete.
12. A képviseleti demokrácia. Képviselet és választás. A választójog alkotmányos elvei. Választási rendszerek.

13. A magyar választási rendszer. A választójog. A választójogosultság. A választási eljárás alapjai és a választási szervek. A jelölés, választási kampány. A mandátumok elosztása egyéni választókerületben, illetve országos listáról (a töredékszavazatok). Eredmény-megállapítás.
14. A közvetlen demokrácia intézményei. Népszavazás és népi kezdeményezés. A referendum szabályozása és típusai. Az országos népszavazás alkotmányos feltételei.

2 . Előadások

Első előadás (Pap Gábor)

IX. 12. szombat 8.30–11.50, XXXII. ea. (4 óra)

Az alkotmány fogalma. Az alkotmányok típusai. Az alkotmány mint alaptörvény. Az alkotmányozó hatalom. Az alkotmányjog fogalma. Alkotmányjog és államjog. Az alkotmányosság fogalma. A hatalommegosztás alkotmányos elve (Locke, Montesquieu, Constant, Bibó).

Második előadás (Panyi Béla)

X. 9. péntek 12.30–15.50, III. ea. (4 óra)

Az újabb magyar alkotmánytörténet vázlata 1945-től napjainkig.

A szocialista rendszer alkotmányjogának alapintézményei.

(Az alkotmány politikai jellege: a népköztársaság. A párt vezető szerepe. A hatalom egysége. Az Országgyűlés működése. Az Elnöki Tanács. A Hazafias Népfront. Az állampolgári jogok. A szocialista törvényesség. A tanácsrendszer.) Az 1988–1990-es átalakulás alkotmánytörténetének vázlata.

A jogforrási rendszer alkotmányos alapjai és elvei. A jogforrás fogalma, a jogforrások rendszere. A jogforrási hierarchia és a jogforrási rendszer egyéb rendező elvei. A nemzetközi szerződések. Az Alkotmánybíróság határozatai, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a szokásjog és bírói jog. Az Európai Unió jogforrásai a magyar jogban.

A jogalkotási eljárás az alkotmányjogban. Alkotmányos követelmények a jogalkotásban. A jogszabályok érvényessége és hatálya. A jogszabályok kihirdetése, közzététele és nyilvántartása. A hivatalos lapok.

Harmadik előadás (Hallók Tamás)

X. 10. szombat 12.20–15.40, III. ea. (4 óra)

A képviseleti demokrácia.

Képviselet és választás. A választójog alkotmányos elvei.

Választási rendszerek. A magyar választási rendszer.

A választójog. A választójogosultság. A választási eljárás alapjai és a választási szervek. A jelölés, választási kampány. A mandátumok elosztása az egyéni választókerületekben és az országos listán. Az eredmény megállapítása.

A közvetlen demokrácia intézményei.

Népszavazás és népi kezdeményezés. A referendum szabályozása és típusai. Az országos népszavazás alkotmányos feltételei.

Negyedik előadás (Panyi Béla)

XII. 5. szombat 14.20–17.40. III. ea. (4 óra)

Szuverenitás az alkotmányjogban.

A szuverenitás az alkotmányban, nemzeti szuverenitás, népszuverenitás, parlamenti szuverenitás. Az állami szuverenitás az alkotmányjogban és a nemzetközi jogban. A szuverenitás terjedelme: terület és népesség.

Államkapcsolatok: az unitárius (egyszerű) állam és az összetett állam: perszónálunió, reálunió, föderáció és konföderáció. Az államterület és az állami szimbólumok (himnusz, zászló, címer).

Az állampolgársági jog.

Az állampolgárság jogi tartalma. A magyar állampolgársági jog története. A magyar állampolgárság keletkezése, megszerzése és megszűnése. A kettős állampolgárság és magyar állampolgárság. Az EU állampolgárainak státusa. A külföldiek, a menekültek és a hontalanok alkotmányos helyzete.

3. A félév elfogadásának feltételei

A vizsgára bocsátás feltétele az aláírás. Az értékelés ötfokozatú.

4. Számonkérés követelményei

Kollokvium. A számonkérés az írott tananyagon és a kötelező jogszabályok ismeretén kívül kiterjed az előadáson elhangzottakra.

Vizsgakérdések Alkotmányjog 1. tárgyból

1. Az alkotmány fogalma. Az alkotmányok típusai. Az alkotmány mint alaptörvény. Az alkotmányozó hatalom.
2. Az alkotmányjog fogalma. Alkotmányjog és államjog. Az alkotmányjogi normák típusai. Az alkotmányosság fogalma.
3. A hatalommegosztás alkotmányos elve (Locke, Montesquieu, Constant, Bibó).
4. A magyar alkotmánytörténet vázlata 1944/45-től napjainkig.
5. A jogforrás fogalmai. A jogforrási hierarchia rendező elvei.
6. A magyar jogforrások rendszere: eredeti és származékos jogalkotói hatáskör; a jogalkotó szervek és az általuk kiadott jogszabályok.
7. A nemzetközi szerződések, az Alkotmánybíróság határozatai, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a szokásjog és bírói jog. Az Európai Unió jogforrásai a magyar jogban.
8. A jogszabályok érvényessége és hatálya. A jogszabályok kihirdetése, közzététele és nyilvántartása. A hivatalos lapok. A jogszabályok megjelölése.
9. A szuverenitás elméletének történeti vázlata.
10. A szuverenitás fogalmi elemei. Az államszuverenitás, a népszuverenitás és a nemzeti szuverenitás értelmezése.
11. Az unitárius (egyszerű) állam és az összetett állam: perszonálunió, reálunió, föderáció és konföderáció. Az államterület, és az állami szimbólumok (himnusz, zászló, címer).
12. Az állampolgárság fogalmai. Az állampolgársági jogviszony jellemzése és tartalma.
13. Az állampolgársági jog története Magyarországon.
14. Az állampolgársági jog alapelvei, a magyar állampolgársági törvény alapelvei; a magyar állampolgárok köre; a magyar állampolgárság keletkezése.
15. A magyar állampolgárság megszerzése.
16. A magyar állampolgárság megszűnésének szabályai. Az állampolgárság nemzetközi vonásai (a kettős állampolgárság és a hontalanság szabályai a hatályos Ápt.-ben). Az EU állampolgárainak státusa.
17. Az államjogi képviselő fogalma. Választási rendszerek. A képviselői mandátum fajtái.
18. A választójog alapelvei: a választójog általánossága, a választójog egyenlősége, a képviselő arányossága, a szavazás közvetlensége, a szavazás titkossága.
19. A választói jogosultság. A választók nyilvántartása. A jelölés, a szavazás és a szavazatszámlálás.
20. A választási kampány. A választást lebonyolító szervezet. Jogorvoslatok a választási eljárásban.
21. A választás eredményének megállapítása az országgyűlési választásokon: a mandátumok elosztása egyéni választókerületben és országos listán. Az időközi választás szabályai.
22. A közvetlen és a képviselői demokrácia viszonya. Az országos népszavazás jogának tartalma és hatályos szabályai: az országos népszavazás fajtái, tárgyai, érvényessége, eredményessége és kötőereje.

Vizsgakérdések kreditbeszámításos hallgatóknak korábbi JFSZ tanulmányaik miatt:

A következő tételek számonkérése alól kaphatnak felmentést: 1–3.; 8. és 22. tétel.

5. Kötelező tananyag

Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei. Kilencedik, átdolgozott kiadás. (szerk.: Trócsányi László – Schanda Balázs – Csink Lóránt) ORAC Kiadó, Budapest, 2023.

Alkotmánytan I. (szerk.: Kukorelli István), Osiris, Bp., 2007.

The Basic Law of Hungary: A First Commentary. (szerk.: Schanda Balázs – Varga Zs. András – Csink Lóránt) Dublin, Clarus Press, 2012.

6. Ajánlott irodalom

Bragyova András: *Az új alkotmány egy koncepciója.* Budapest, KJK–MTA ÁJI. 1994.

Dezső Márta: *Képviselő és választás a parlamenti jogban.* KJK–MTA ÁJTI, Bp., 1998.

Gárdos-Orosz Fruzsina – Zakariás Kinga (szerk.): *Az Alkotmánybírósági gyakorlat –*

Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020. Társadalomtudományi Kutatóközpont – HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Bp., 2022.
Wade – Bradley – Bates – Himsworth: *Constitutional and Administrative Law*. Longman, London, New York, 1986.

Egyéb tudnivalók:

A kötelező jogszabályok:

- Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. törvény
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) hatályos szövege
- 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról
- 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
- 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról (kivonatossan)

Alkotmánybírósági határozatok:

- 45/1991. (IX.10.) AB határozat
- 2/1993. (I. 22.) AB határozat a népszavazásról
- 52/1997 (X. 14.) AB határozat a népszavazásról
- 25/1999. (VII. 7.) AB határozat a népszavazásról
- 1/2013. (I. 7.) AB határozat a választási regisztrációról
- 22/2016. (XII. 5.) AB határozat a szuverenitásról és az alkotmányos identitásról

Felmentési kérelmek elbírálása: Alkotmányjogból csak az a hallgató kaphat felmentést, aki korábban karunkon teljesítette a tantárgyi követelményeket. Aki más felsőoktatási intézményben tanult alkotmányjogot, akkor kaphat felmentést, ha a tanmenet legalább 75% egyezést mutat a jelen félév tanmenetével. Ehhez kérelmet kell benyújtani, amelyhez csatolni kell az index másolatát, illetve egyéb szükséges dokumentumokat (pl. tanmenet).

Adminisztratív ügyek intézése az A/6 222-es szobában történik, ügyintéző: Losonczy Laura Anna

Miskolc, 2026. augusztus

Alkotmányjogi Tanszék